

РЕАЛІЗАЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПАРАДИГМИ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

В статті розглядаються питання професійної підготовки вчителя-дослідника у вищих педагогічних закладах Великої Британії. Зокрема, підкреслюється, що цілеспрямована підготовка вчителів у Великій Британії розпочалась в кінці XIX століття. Як результат трансформації світової і британської системи освіти в XXI столітті утверджується нова освітня парадигма, яка полягає в зміні акцентів позиції сучасного вчителя – з функціонального виконавця він перетворюється на педагога-дослідника.

Ключові слова: Велика Британія, система педагогічної освіти, професійна підготовка вчителя, вчитель-дослідник, дослідницька парадигма.

Вступ. Питання вдосконалення професійної підготовки вчителя посідають чільне місце серед актуальних питань педагогічної науки. Сьогодні недостатньо готувати вчителя, який володіє відповідними фаховими знаннями, вміннями і навичками професійної педагогічної діяльності. На сучасному етапі розвитку суспільства є запит не просто на вчителя – транслятора знань, а на вчителя, який володіє досвідом творчої діяльності і методологією наукового пізнання, здатністю самостійно оновлювати свої знання, розширювати світогляд, вдосконалювати педагогічну майстерність, вчителя-дослідника.

Це, безперечно, стосується й України, де особливо глибокою є суперечність між потребою вітчизняної освіти у педагогах, які володіють дослідницькими вміннями і навичками і реальним станом професійної підготовки вчителя-дослідника.

Досвід професійної підготовки такого вчителя нагромаджено у багатьох зарубіжних країнах, зокрема досить вагомі здобутки є у Великій Британії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти педагогічної освіти Великої Британії висвітлювали у своїх у працях такі вітчизняні дослідники: Н.Авшенюк (стандартизація педагогічної освіти), В.Базуріна (підготовка вчителів іноземних мов), А.Бойко (система тьюторства), О.Волошина (підготовка вчителів початкової школи), О.Данильченко (підготовка вчителів рідної мови), І.Задорожна (методична підготовка вчителя), Ю.Кищенко (зміст педагогічної освіти), М.Лещенко (естетичне виховання вчителя), О.Локшина (реформування системи освіти), Н.Погребняк (реформування вищої освіти), Л.Пуховська (професійна підготовка вчителя), Ю.Розенфельд (система вищої освіти), А.Сбруєва (досягнення і перспективи британської освітньої реформи), А.Соколова (структура педагогічної підготовки), С.Старовойт (сучасна британська освітня система), А.Статкевич (дистанційна освіта), Н.Сулим (підготовка вчителів англійської мови), Н.Яцишин, І.Шкурко (педагогічна практика) та ін. Водночас, проблема підготовки вчителя-дослідника у вищих навчальних закладах Великої Британії поки що не досліджена достатньо.

Метою даної статті є проаналізувати особливості реалізації дослідницької парадигми в педагогічній освіті Великої Британії.

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка вчителів для викладання в загальноосвітніх

школах Великої Британії розпочалась в кінці XIX століття. Це відбулося під впливом соціально-економічного розвитку, технічного прогресу, а також у зв'язку з інтенсивним розвитком наук про людину і суспільство [1; 2; 3].

На початку XX століття поступово почали формуватися основні елементи змісту професійної підготовки вчителя середньої школи: загально-педагогічна підготовка, предметно-методична підготовка і педагогічна практика. До середини XX століття остаточно сформувалася триступенева національна система освіти, яка включала початкову, середню і всі наступні рівні освіти, які належать до вищої освіти.

В організації і змісті професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів на педагогічних відділеннях університетів і в педагогічних коледжах уділювалось всього XX-го століття відбувалися значні зміни. Найбільш дискусійними питаннями були: співвідношення професійної і загальної підготовки, спеціальної предметної і професійно-педагогічної, загально-педагогічної і методичної підготовки вчителя середньої школи.

В кінці XX століття у вищій освіті Великої Британії, в тому числі й педагогічній, відбуваються особливо суттєві перетворення, спрямовані на стандартизацію освіти, які знайшли відображення в різних нормативно-правових документах «Базова підготовка вчителя» (1989; 1992). «Правила про одержання педагогічної освіти» (1989), «Про викладання та вищу освіту» (1998); «Реформа базової підготовки вчителя» (1991), «Біла книга: Вища освіта: нові підходи» (1991; 2003) та ін.[4].

Слід підкреслити, що вже в кінці XX-го століття у Великій Британії актуальною стала проблема співвідношення викладання і дослідницької роботи в діяльності сучасного вчителя. На початку XXI-го століття ця проблема набула ще більшого значення. Сьогодні в британській системі освіти, як і загалом у західноєвропейській, є запит саме на вчителя-дослідника [5].

В 2004 році питання вдосконалення професійної підготовки сучасного вчителя обговорювалися Радою Європи, де, зокрема, відзначалося, що сучасний вчитель повинен знаходитися у постійному творчому пошуку, займатися самоосвітою, оволодівати новими методиками викладання, розробляти інноваційні методи, вдосконалювати навчальні плани та ін., що є свідченням необхідності підготовки вчителя-дослідника.

Як результат трансформації світової і британської системи освіти в XXI столітті утверджується нова освітня парадигма, яка полягає в зміні акцентів позиції сучасного вчителя – з функціонального виконавця він перетворюється на педагога-дослідника (teacher-researcher), який володіє значним творчим потенціалом, здатністю до рефлексивного мислення, постійної самоосвіти, самовдосконалення своєї професійно-педагогічної діяльності [6].

В дослідницькій сфері педагогічної освіти традиційно прийнято розглядати дослідження як вивчення дій вчителя в професійній діяльності, яке передбачає аналіз, роздуми педагога над своєю роботою з метою її вдосконалення. Це сприяє значній позитивній мотивації учасників освітнього процесу шляхом рефлексії результатів власних пошуків в період підготовки у вищому навчальному закладі і подальшій безперервній освіті.

Дослідницька діяльність – це складний, динамічний, безперервний процес, який включає пізнавальну активність педагога і його творчий потенціал, здатність до рефлексивного мислення, готовність до професійної самоосвіти, самовдосконалення – всі ці якості спрямовані на пошук нових технологій навчання, генерацію практико-орієнтованих знань і формування ціннісних орієнтацій молоді. Дослідницька парадигма забезпечує таку побудову системи вищої освіти, при якій засвоєння навчального матеріалу, виховання дослідницької культури і розвиток інтелекту є нерозривним процесом. Дослідницька парадигма в освіті культивує ціннісне ставлення до діяльності, оскільки в її контексті забезпечуються умови для побудови індивідуальної дослідницької траєкторії, включення проектно-дослідницької діяльності в освітній процес.

Моделювання процесу підготовки вчителя-дослідника у Великій Британії базується на трьох запропонованих британськими вченими (С.Борг, Е.Кембел, Д.Шон) моделях: «ефективний вчитель» (effective teacher), діяльність якого спрямована на створення сприятливого психологічного клімату в класі, виявлення здібностей і потенційних можливостей кожного учня, сприяння творчому розвитку дітей в процесі навчальної діяльності, «вчитель, здатний до рефлексії» (reflective teacher), який глибоко осмислює власну професійну педагогічну діяльність, а також діяльність своїх колег, регулярно оцінює її результати, «вчитель, здатний до трансформацій» (transformative teacher), який не просто готує учнів до успішного функціонування в суспільстві, а займає позицію активного діяча, готує учнів до участі в суспільно-корисних перетвореннях в державі.

Аналіз змісту навчальних програм підготовки британських педагогів свідчить про особливу побудову курсів з дослідницькою траєкторією, яка полягає в:

- упровадженні в процес професійної підготовки навчальних модулів, спрямованих на оволодіння майбутніми вчителями науковими знаннями і формування проєктивних, конструктивних, прогностичних умінь, необхідних для здійснення дослідницької діяльності;

- забезпеченні ефективної взаємодії і співробітництва між студентами і викладачами, створенні можливостей для безперервного саморозвитку і самореалізації студентів;

- наданні методичної підтримки і допомоги майбутнім вчителям під час педагогічної практики;

- створення сприятливих умов для реалізації вчителем-дослідником результатів свої досліджень і їх розповсюдження.

Важливою особливістю британської системи освіти є наявність значної кількості програм і спеціальних служб для підтримки процесу професійного становлення вчителів і проведення їх наукових досліджень.

Дуже суттєвим є той факт, що у Великій Британії пильна увага звертається на підбір відповідних викладацьких кадрів, які здійснюють професійну підготовку вчителів. В 2000 році був відкритий Інститут навчання і викладання в системі вищої освіти (The Institute for Learning and Teaching in Higher Education). Завдання даної структури полягає в розробці і підтримці професійних стандартів підготовки вчителя. У відповідності з акредитованими програмами підготовки для сектору вищої освіти претендентам необхідно продемонструвати навички професійної діяльності в таких досить широких галузях: викладання і підтримка студентів в навчанні; участь в розробці і плануванні навчальних занять і програм навчання; оцінювання і зворотний зв'язок зі студентами; створення ефективного навчального середовища; оцінка особистісного розвитку студентів; інтеграція дослідницької діяльності і викладання (єдність викладання-дослідження).

В процес підготовки вчителів упроваджено модулі, які забезпечують оволодіння знаннями і вміннями в проєктуванні професійної діяльності (Lifelong Learning, Advanced Diploma for Teachers, Professional Doctorate Education). Завданнями модулів є розвиток у студентів нахилів до пошукової діяльності, творчого вирішення навчально-виховних завдань; оволодіння теорією і практикою науково-педагогічного дослідження; формування навичок роботи з різними джерелами інформації; оволодіння системою знань про організацію і проведення педагогічного експерименту тощо.

Суттєвою зміною в програмах для майбутніх вчителів є значне підвищення кількості практичних досліджень, значна частина яких проводиться під час проходження практики в школі. В процесі практики студентам – майбутнім вчителям створюються необхідні умови для саморозвитку і самореалізації. Як складова частина професійної підготовки вчителя педагогічна практика спрямована на творче застосування студентами набутих теоретичних знань, зокрема при вивченні курсів педагогіки, психології, методичних і спеціальних дисциплін, формування у них практичних умінь і навичок, необхідних у професійній педагогічній діяльності.

В процесі реформування освітньої системи британські вчені звертають значну увагу на питання зв'язку дослідницького компонента у професійній діяльності вчителя з розвитком самого навчального закладу, небезпідставно вважаючи, що дослідницька діяльність вчителів позитивно впливає на розвиток навчального закладу [7].

Слід підкреслити, що на сьогоднішній день реалізація дослідницької парадигми в педагогічній освіті Великої Британії є пріоритетним напрямком роботи Національного бюро педагогічних досліджень (National Teacher Research Panel). Національна інвес-

тиційна стратегія в сфері науки та інновацій серед основних завдань передбачає значне збільшення витрат на проведення наукових досліджень; посилення співробітництва між вищими навчальними закладами і школами; підвищення професійних навичок педагогів в сфері новітніх технологій.

Висновки. Сучасна педагогічна освіта у Великій Британії передбачає підготовку вчителя, який володіє

не тільки фаховими знаннями, вміннями і навичками професійної педагогічної діяльності, але й вміннями проводити самостійні наукові дослідження. Питання порівняльного аналізу особливостей підготовки вчителя-дослідника в навчальних закладах Великої Британії та України і можливості впровадження прогресивних ідей британського досвіду вимагають подальшого дослідження.

Список використаної літератури

1. Авшенюк Н.М. Професійне становлення молодого вчителя у Великій Британії: історія, досвід, стандарти / Н.М.Авшенюк // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2003. – №2. – С.220-228
2. Barber M. High expectations and standards of all, no matter what: creating a world class education service in England / M.Barber. – London: Routledge Falmer, 2001. – 187 p.
3. Smith M. Professional Education in Britain / M.Smith. – London: Allen and Unwin, 1995. – 114 p.
4. White Paper. The future of higher education. – Crown Copyright, 2003. – 115 p.
5. Киселёва Н.С. Профессиональная подготовка учителя-исследователя в системе высшего педагогического образования Великобритании: автореф.канд.пед.наук: 13.00.01 / Н.С.Киселёва. – Калуга, 2013. – 22 с.
6. Furlong J. Ideology and Reform in Teacher Education in England / J.Furlong // Education Researches. – Vol.31. – № 6. – 2002. – PP.23-25
7. Hargreaves D.H. The new professionalism: the synthesis of professional and institutional development D.H.Hargreaves / Teaching and Teacher Education. – 1994. – Vol. 10(4). – PP.423-438

Стаття надійшла до редакції 09.05.2016 р.
Рецензент: докт.пед.наук, проф.Козубовська І.В.

Попович Ирина

старший преподаватель

кафедра английского языка и литературы

Государственное высшее учебное заведение

«Ужгородский национальный университет», Ужгород, Украина

РЕАЛИЗАЦИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ ПАРАДИГМ В ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ОБРАЗОВАНИИ ВЕЛИКОБРИТАНИИ

В статье рассматриваются вопросы профессиональной подготовки учителя-исследователя в высших педагогических заведениях Великобритании. В частности, подчёркивается, что целенаправленная подготовка учителей в Великобритании началась в конце XIX столетия. Как результат трансформации мировой и британской системы образования в XXI столетии утверждается новая образовательная парадигма, которая заключается в смещении акцентов позиции современного учителя – с функционального исполнителя он превращается в педагога-исследователя.

Ключевые слова: Великобритания, система педагогического образования, профессиональная подготовка учителя, учитель-исследователь, исследовательская парадигма.

Popovich Iryna

Senior Lecturer

Department of English Language and Literature

Sate Higher Educational Establishment «Uzhhorod National University»

Uzhhorod, Ukraine

IMPLEMENTATION OF RESEARCH PARADIGMS IN PEDAGOGIC EDUCATION OF GREAT BRITAIN

Today in British educational system the very teacher-researcher is much in demand. Being the result of transformation of the world's as well as British educational system, the new educational paradigm is being established in the XXI-st century. It aims to change accents in position of a contemporary teacher: i.e.: from a mere functional executor one develops into teacher-researcher, possessing a great creative potential, ability to reflexively think, constant self-education and perfection of one's professional pedagogic activity. The research work is a complicated, continuous and dynamic process, which comprises teacher's cognitive activity and creative potential, ability to reflexively think as well as readiness for professional self-education and self-perfection. All the features mentioned above aim to search for and involve new technologies in teaching, form practice-oriented knowledge and values of the youth. The research paradigm provides such higher educational system formation by which learning material, training a research culture and intellect development are indivisible processes. The research paradigm in educational system cultivates value-oriented treatment towards the activity, as it supplies the conditions for the individual research trajectory formation as well as inclusion of project-research work into educational process.

Key words: Great Britain, system of pedagogic education, professional teacher-training process, teacher-researcher, research paradigm.